

נקראת על שמו. שנינו במשנה: ומקדין את הבהמה ביום טוב.

תנו רבנן: איזהו קרוד ואיזהו קרצוף?

קרוד נעשה במגרת שיש לה שיניים קטנים דקים, ועושיין בה חבורה.

קרצוף נעשה במגרת עץ ששיניה גדולים ועבים, ואין עושיין בה חבורה.

ושלש מחלוקות בדבר:

א. רבי יהודה סבר: דבר שאינו מתכוין — אסור.

מיהו, קרוד — קטנים ועושיין חבורה. ולכן אסר אף על גב שאינו מתכוין לעשיית חבורה אלא רק לנקותה.

קרצוף — גדולים, ואין עושיין חבורה. ולכן התיר.

ולא גזרינן לאסור קרצוף אטו קרוד.

ב. ורבנן סברי נמי כרבי יהודה, שדבר שאינו מתכוין אסור.

וגזרינן קרצוף אטו קרוד.

ג. ורבי אלעזר בן עזריה סבר לה כרבי שמעון, דאמר דבר שאינו מתכוין מותר.

ולכן, בין קרוד ובין קרצוף שרי היות ואינו מתכוין לעשות חבורה.

אמר רבא אמר רב נחמן אמר שמואל, ואמר לי אמר רב נחמן לחודיה: הלכה כרבי שמעון, שאמר דבר שאינו מתכוין מותר, שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

אמר ליה רבא לרב נחמן: ולימא מר הלכה כרבי יהודה, שהרי חכמים מודים לו!

אמר ליה: אנא כרבי שמעון סבירא לי ולכן פסקתי כמוהו. ועוד: שהרי רבי אלעזר בן עזריה מודה לו.

מתניתין:

מכונת הרחים של פלפלין מורכבת משלשה כג-ב חלקים, ולכל אחד מהחלקים יש שם כלי בפני עצמו.

ולכן, הרי היא טמאה בשלש שמות של טומאת כלים, משום השמות של שלשה כלים.

והיינו, כאשר נטמאת הרחיים, אין היא נטהרת בביטול אחד השמות, אלא רק כאשר יתבטלו ממנה כל שלשת שמות חלקיה.

ואלו שמות שלשת חלקיה, שהיא טמאה מכוחם:

משום "כלי קבול", ומשום "כלי מתכת", ומשום "כלי כברה". וכפי שיבואר בגמרא.

גמרא:

תנא בכרייתא:

הכלי התחתונה שברחיים העשויה עץ ומקבלת לתוכה את אבק הפלפלים שנטחנו, הרי היא טמאה משום טומאת כלי עץ שיש להם קבול. שטומאת כלי עץ היא רק בכלים שיש בהם בית קיבול, ולא ב"פשוטי כלי עץ" ללא בית קיבול.

הכלי האמצעית שגם היא עשויה עץ, ובה

משום הגזירה הכללית שגזרו חכמים בימי נחמיה [שבת ככג ב] על כל דבר שאינו כלי שמלאכתו להיתר בשבת, שלא לטלטלו.

ואינה נגררת בשבת על הקרקע כדי שלא תעשה בו חריץ ויהיה חייב משום חורש, אלא נגררת היא על גבי כלים, בגדים, המונחים על הקרקע, וכך אין היא עושה חריץ בקרקע כשגוררים אותה.

רבי יהודה אומר: כל הכלים אין נגררין על הקרקע מפני שהחריץ הנעשה על ידי גרירתם נחשב לחריש, חריץ מן העגלה, שמותר לגוררה על גבי הקרקע מפני שהיא כובשת בדרך גרירתה את הקרקע, והחריץ שהיא עושה בקרקע אינו מזיז עפר ומרפה את הקרקע כדרך חרישה, אלא רק דוחס אותה, ואין זה דרך חרישה.

גמרא:

ומבאר הגמרא את טעמי ההלכות שבמשנתנו:

עגלה של קטן טמאה מדרס — דהא סמוך עלויה הקטן הזב.

ונטלת בשבת — משום דאיכא תורת כלי עלה.

ואינה נגררת אלא על גבי כלים.

ומדייקת הגמרא: על גבי כלים — אין, מותר לגוררה. אבל על גבי קרקע — לא.

מאי טעמא על גבי קרקע אסור לגוררה? — משום דקא עביד חריץ, למרות שאינו מתכוין לכך.

נמצאת הכברה, שמסתננים דרכה גרגרי הפלפל הטחונים, הרי היא טמאה בטומאה דרבנן, לפי שאין לה בית קיבול, אלא שגזרו חכמים שתטמא משום "כלי כברה", היות והכברה דומה לאריג, שהוא טמא מן התורה.

ואילו הכלי העליונה שכותשים בה את הפלפלים, וגם היא עשויה עץ, אלא שציפוי תחתית העץ, שבו כותשים את הפלפלים, עשוי מתכת, והוא העיקר, כי באמצעות ציפוי המתכת כותשים את הפלפלים, לכן הוא נטמא משום טומאת כלי מתכת, שטמאה אפילו אין לה בית קיבול.

מתניתין:

עגלה העשויה למשחק של קטן, שמושיבים אותו בעגלה לשחוק, ומוליכים אותו בה —

הרי היא טמאה ב"טומאת מדרס". והיא טומאה חמורה של כלים המיועדים לשיבת הזב [וכן נדה וזבה] או למשכבו, אם ישב עליהם הזב או שכב עליהם. אבל כלי שאינו מיועד למשכב או למושב, הרי אפילו ישב עליו הזב אין הוא מטמאו.

ומשנתנו מחדשת שעגלת משחק של קטן גם היא נחשבת למקום מושב, ואינה עגלת שחוק בעלמא, ולכן אם ישב עליה הקטן בהיותו זב, או נסמך עליה, הרי הוא מטמא אותה בטומאת מדרס.

והרי היא נטלת בשבת, שדינה הוא ככל הכלים, שאינם מוקצה.

והחידוש הוא, שלא אמרינן שאינה כלי לפי שהיא עשויה רק למשחק הקטן, ותאסר

התנא ברישא יש לאסור את החריץ כי לעיתים גלגל העגלה אינו מתגלגל כיאות וכובש, אלא הוא נגרר וחופר. ואילו לפי התנא בסיפא לעולם הגלגל מתגלגל וכובש ואינו נגרר וחופר.

הדרן עלך יום טוב

פרק אין צדין

מתניתין:

אין צדין דגים מן הביברים בריכות המים שגדלים בהם הדגים ביום טוב, כיון שאפשר לצודם מערב יום טוב, וליתנם במים במקום שאפשר ליטלם בלא צידה.

וכמו כן אין נותנין לפניהם של הדגים מזונות ביום טוב, לפי שהם יכולים למצוא להם את מזונם בעצמם.

אבל צדין חיה ועוף מן הביברים, מקומות שהם מכוונסים בהם והם נצודים ועומדים בהם.

וכן נותנין לפניהם מזונות, לפי שאינם מוצאים להם מזונות בימות החורף, או אפילו בימי הקיץ, במקומות בהם דורסים אנשים, ולא גדל בהם עשבים לאכילתם.

רבן שמעון בן גמליאל אומר: לא כל הביברים שוין להיתר צידת חיה ועוף ביום טוב.

אלא זה הכלל: כל המחוסר צידה — אסור, כד-א ושאינו מחוסר צידה — מותר.

מני, לפי מי הולכת משנתנו? — רבי יהודה היא, דאמר: דבר שאין מתכוין אסור.

דאי רבי שמעון — האמר: דבר שאין מתכוין מותר.

דתניא: רבי שמעון אומר: גורר אדם מטה כסא וספסל, על גבי הקרקע בשבת, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ.

ונתבארה מחלוקתם בעמוד הקודם.

ותקשי, אם כן, שהרישא של משנתנו רבי יהודה היא — אימא סיפא של המשנה:

רבי יהודה אומר: אין הכל נגררין בשבת כיון שעושים חריץ ואסור לעשות כן משום חורש, חוץ מן העגלה, שאין בה מלאכת חורש מפני שהיא כובשת.

ויש לנו לדייק מדברי רבי יהודה בסיפא: מפני שהעגלה כובשת — אין, רק כבישת הקרקע יש בה, ומשום כך היא מותרת בגרירה, ומשמע:

אבל חריץ של חרישה — לא עבדא העגלה בגרירתה, לדעת רבי יהודה.

ואילו לפי מה שהעמדנו את הרישא של משנתנו כרבי יהודה, ודייקנו שאין לגרור את העגלה על גבי קרקע משום שעושה חריץ, משמע איפכא!

ומשינין: נחלקו בדבר תרי תנאי, ואליבא דרבי יהודה.

והרישא והסיפא הם שני תנאים חלוקים בדעתו של רבי יהודה בגרירת עגלה, שלפי